

Vi skärgårdsbor

Nr 2, juni 2013

Tidningen från Skärgårdarnas Riksförbund

I detta nummer

Attraktiv skärgård

Bredbandsutbyggnaden

Möten och projekt

SKÄRGÅRDARNAS RIKSFÖRBUND

Attraktiv skärgård och skärgårdens attraktionskraft

Vad är en attraktiv skärgård och vad är skärgårdens attraktionskraft? Om jag skulle ställa den frågan till hundra personer skulle jag nog få lika många olika svar som personer som svarar. För så gott som alla har en bild av det som är attraktivt med den svenska skärgården och vad som är dess attraktionskraft.

Den satsning som regeringen nu gör för att Sverige skall bli världens bästa land att vistas, verka och växa i gäller i stor grad den svenska skärgården. Men för att visioner skall bli verklighet krävs en hel del hårt och praktiskt arbete. Många pusselbitar skall falla på plats i form av fungerande service, stabila färjeturer, som gör att personer väljer att ta steget ut i skärgården för att leva det liv de drömmer om.

Det krävs bostäder, i alla prisklasser, ett välfungerade bredband, telefoni och postgång, skolor till barnen och arbetstillfällen. Det skall också vara tryggt att bo i skärgården, trygghetslarm, hemtjänst och sjukvård, är något som skall fungera även om man inte bor i centralorten. Här gott folk har vi mycket arbete framför oss, passa på att låta er inspireras av artiklarna om Attraktionskraftsdagen, bredband och det Nationella Skärgårdsforumet.

Våren och försommaren har annars varit mötenas tid. Vi i SRF har varit med på ett antal möten där vi fått tagit del av en massa erfarenheter, fått ny information och där vi fått lämna vår syn på saken i olika frågor. Ett

arbete som sker fortlöpande. För att nämna några så var seminariet "Alla generationers ö" som arrangerades i Nagu av finska FÖSS, mycket tankvärt och framåtsträvande. Ny teknik kommer att kunna användas till saker som vi i dag kan ha svårt att tänka oss.

Ett spännande projekt som vi har blivit ombudade att medverka i är "Treskär", där Leader Närheten, Leader Kustlandet och Leader Mare Boreale har gått samman i ett projekt kring hållbar skärgårdsutveckling. Via dialog mellan skärgårdsområden vill man utbyta erfarenheter och lärdomar och identifiera utvecklingsbara besöksmål.

Ett annat spännande projekt är SMILEGOV, där SRF är med via ESIN. Förutom att ett antal europeiska öar skall ta fram energiplaner med förslag på lokala hållbara satsningar, får vi också möjligheten att lära oss hanteringen av gemensamma EU-projekt.

Så återkommer jag till frågan som jag ställde i början. Vad är en attraktiv skärgård och vad är skärgårdens attraktionskraft för dig? I mitten på augusti kommer ett Skärgårds Leader möte att hållas på Ven, med just detta tema. Vi tar gärna emot dina tankar inför detta möte.

Skicka gärna dina reflektioner till anette@skargardarna.se

Anetté Larm Johansson
Ekonomiansvarig o. samordnare

Vi skärgårdsbor

Nr 2, juni 2013

Tidningen producerad av
Skärgårdarnas Riksförbund.
Utkommer med fyra nummer per år.

Ansvarig utgivare
Bengt Almkvist, ordf SRF

Redaktion
Eva Widlund

Foto
Om inte annat anges Eva Widlund

Postadress
Södra Vinön 112, 715 93 Vinön

Redaktionens e-postadress
redaktionen@skargardarna.se

Framsida
Midsommar på Vinön
Foto: Eva Widlund

Förbundets e-postadress
info@skargardarna.se

Hemsida
www.skargardarna.se

Produktion och tryck
Linderoths Tryckeri, Vingåker 2013

ISSN 2000-0448

SKÄRGÅRDARNAS RIKSFÖRBUND

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling:
Europa investerar i landsbygdsområden

Attraktionskraftsdagen

I slutet av maj 2013 deltog vi, några stycken från SRF, i en konferens i Stockholm arrangerad av Näringsdepartementet med **Annie Lööf** i spetsen. Regeringen har en vision om att Sverige ska bli världens bästa land att vistas, verka och växa i. Det uppnås genom att människor, företag, kommuner, och regioner skapar attraktiva miljöer och formar sin framtid utifrån sina unika förutsättningar.

Därför hade man nu bjudit in ideella organisationer, kommuner, andra departement, institutioner, stiftelser, företag med flera till en **Attraktionskraftsdag**. Över fem hundra hade hörsammat kallelsen.

Allt skedde i Friends arena i Solna, som visade sig klara även ett sådant arrangemang. Programmet flöt på i snabb takt och växlade mellan film-snuttar, föreläsningar av olika personer, sådana som lyckats med olika idéer, satsningar och evenemang. På en skärm kunde man följa det hela på twitter, kommentarer växte fram under programmets gång.

Det var seminarier av olika slag och till sist ett 25-tal olika tankesmedjor. Vi deltog i två av dessa tankesmedjor, dels den där SRF var fadder, tankesmedjan om hur vi skall få våra skärgårdar intressanta och attraktiva samt i en om hur en digitaliserad skola kan bidra till attraktivitet.

Här tog vi upp hur skärgårdsskolan kan kombinera den moderna tekniken med de unika miljöer man befinner sig i.

På eftermiddagen följde ett pass om ledarskap där bland andra Carin Götblad, f.d. länspolismästaren i Stockholm, mycket engagerat berättade om sitt perspektiv på ledarskap.

Att detta var ett av dagens mest uppskattade inslag kunde återspeglas på den mängd av twitterinlägg som dök upp på twitterskärmen.

Den långa och intensiva dagen avslutades sedan med en utställning av vad alla tankesmedjor hade kommit fram till.

Vad kom då fram på skärgårdssmedjan?

Kort kan man sammanfatta tankesmedjan som hölls i samarbete med SRF att visst finns det många attraktiva skärgårdar, men det kan vara svårt att locka människor till dessa miljöer. Dels handlar det om de boende verkligen vill ha besök av "turister". Hur fungerar det med transporter? Finns det aktiviteter att sälja? Finns det entreprenörer? Är det möjligt att göra aktiviteterna lönsamma?

Många olika skärgårdar var representerade och det framkom en del problem kopplade till en utveckling av besöksnäringen, transporter inte minst. Service och toaletter är ett annat problem.

Man slog också fast att kommuner med stöd av EU-projekt av olika slag banar väg och bygger upp infrastrukturen, som till exempel stugor, transporter, men sedan överlåter detta åt en entreprenör att utföra verksamheten genom att arrendera ut. Viktigt är att upphandla ordentligt, skriva bra långsiktiga kontrakt så att entreprenören har möjlighet att bygga upp verksamheten successivt.

En deltagare som vi imponerades av sa: – Se till att våra ungdomar inte stannar kvar hemmavid, utan stimulera dem att utbilda sig, söka jobb på annan ort, men se till att kontakten bibehålles. Så småningom dyker de upp med idéer och energi.

Vistas, verka och växa

Det är dags att se på våra skärgårdar med ögon utifrån, vad finns här, vad

är attraktivt, vad kan göras attraktivare? Hur mycket klarar just din skärgård av att satsa på en utveckling av besöksnäringen? Och hur gynnar detta de boende? Ger det inkomster till de som vistas och verkar i skärgården, hur och i vilken utsträckning kan skärgårdens miljöer växa?

Välkommen till debatten om en Attraktivare Skärgård!

*Eva Widlund
redaktionen@skargardarna.se*

Attraktionskraft Sverige

Attraktionskraft Sverige är en kreativ arena för dialog och erfarenhetsutbyte i syfte att tydliggöra och utveckla de frågor som är centrala för lokal och regional attraktivitet.

Sveriges hållbara tillväxt är inte enbart beroende av näringslivets villkor. Den är också beroende av de miljöer människor bor och verkar i.

Att skapa attraktiva livs- och boendemiljöer handlar om gemensamt ansvar och engagemang mellan stat, kommun, region, näringsliv och intresseorganisationer. Syftet är att främja lokala och regionala förutsättningar att utveckla attraktiva livs- och boendemiljöer.

Attraktionskraft Sverige kommer att pågå till och med våren 2014. Initiativet ska visa på möjligheter och identifiera samverkansfördelar som kan stärka arbetet för attraktiva livs- och boendemiljöer.

*Läs mer på regeringens hemsida
<http://www.regeringen.se/sb/d/16092>*

Bra bredband i skärgårdarna

dags för återbesök på en ö, i en kommun och i en region

Tillgång till fibernät för bredband med hög hastighet blir en alltmer livsviktig infrastruktur. Allt fler tjänster läggs via tillgång till nätet och näringslivet blir allt mer beroende av snabba informationskanaler. Man kan mycket väl jämföra betydelsen av utbyggnaden av bredband med när elektrifieringen eller telefonnätets utbyggnad.

Men till skillnad från dessa sker dagens utbyggnad av tekniken med hjälp av marknadskrafterna. Där smyger problemen på. När de kommersiella aktörerna avstår på grund av för höga kostnader per kund så tvingas människorna ta saken i egna händer. Detta gör oss oroliga. För vi vet att skärgårdsborna i många avseenden är sist på linjen. När regeringen säger i sin bredbandsstrategi att målet är att företag bör ha tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s år 2020. Då vet vi att det finns en betydande risk att skärgårdsborna kan bli lämnade på efterkälken.

Det är nämligen alltid dyrt att bygga ut till den där sista intressenten, som bor längst bort. Och när föreningar på landsbygden ska hantera höga utbyggnadskostnader då kommer det att bli lockande att avstå från att bygga ut till avlägsna skärgårdsöar.

Det bästa motmedlet mot en sådan utveckling är att vara aktiv nu och engagera sig i de bredbandprojekt som är i gång. Det gäller att skapa en-

gagemang från alla parter; året runt boende, fritidsboende, kommunerna och bredbandsbolagen.

Dags för återbesök

I flera skärgårdar har man tidigt tagit tag i frågorna kring en utbyggnad. En del är redan klara. Men det finns andra områden där det ser dystrare ut. I november 2011 höll SRF en konferens på temat Bra Bredband i skärgårdarna. Där lyfte vi fram tre olika skärgårdar och jämförde hur arbetet gick.

I tre konkreta exempel vill vi visa vilka typer av problem man stöter på i arbetet med utbyggnad av fibernät. Ett är från en ö, Ven, som arbetar med sin kommun, nästa är från Sankt Anna som är ett skärgårdsområde med öar och fastlandsremsa inom en kommun och det tredje exemplet från den stora skärgårdsregionen i Stockholms län med flera kommuner.

En lycklig ö

På ön Ven i Öresund har utvecklingen tagit en helt ny vändning. Från ett

nötande på kommunen i ett par års tid har bredbandsföreningen nu fått fullt napp. Man hade faktiskt börjat tröttna och intresset på ön svalnade. Då beslutade sig kommunen för att genomföra en utbyggnad av bredband på Ven genom Stadsnät i Landskrona. Ansökan om statsbidrag är inlämnad och beviljad. Sjökabeln för fiber till ön är redan lagd och i drift.

Utbyggnad ska nu ske och anslutningen av de 430 husen på ön är i det närmaste 100 %. I två etapper med vardera 210 hus är allt klart inom två år. För en anslutning ända in genom husväggen, inklusive återställning av tomten får man betala 20 000 kr inklusive moms. Moms kan man annars undvika när utbyggnaden sker genom en ekonomisk förening. Kapaciteten blir hög och för 500 kr per månad kan man få 100 megabit för telefoni, tolv TV-kanaler och internet. Den som vill kan också få upp till 1000 megabit.

Den höga anslutningen hänger säkert samman med att Telia tar ner telefonnätet med koppartrådar 2015. Och mobila lösningar är inget alternativ.

Det finns bara två låga master på ön, en skymt till och med av kyrkans koppartak. Så mobiltelefonitäckningen är dålig.

Skärgården i en kommun

För Sankt Anna skärgård var det ett viktigt beslut att Söderköpings kommun nu investerar, tillsammans med statsbidrag, i en stamkabel genom hela kommunen från väster till öster. Till denna kabel kan sedan lokala grupperingar ansluta sig med sina spridningsnät.

Man var tidigt ute med kanalisation och passade på när det ändå grävdes ner elkablar för stormsäkring eller va-ledningar i ett tomtområde att lägga ner tomrör.

Men man mötte också en del desinformation. Bland annat har man tagit talet om utbyggnad till 90 % av invånarna väldigt bokstavligt. De 10 % som inte skulle få fiber skulle kunna vara befolkningen på öarna. Det hördes även argument om att det blir dyrt för övriga som vill ha bredband om hela skärgården ska byggas ut. Man fick även höra om höga kostnader i skärgården på grund av krav på vattendomar för att dra sjökabel.

För att bygga ut ett spridningsnät från en stamkabel behövs det en juridisk person. I Sankt Anna bildades först en stor ekonomisk förening som omfattade hela skärgården inklusive en bra bit in i fastlandet. Tanken var att med fler som delar på kostnaderna skulle priset per abonnent jämnas ut. Men länsstyrelsen ville inte hantera så stora föreningar. Det skulle bli problem med upphandlingsregler bland annat. Istället är det nu på gång sju mindre föreningar med 100-200 hushåll vardera. Projekteringar har påbörjats och kunskaperna om prislappen per hushåll börjar klarna. Föreningarna har bestämt sig för att ha samma prismodell till de som vill ansluta sig. Sex av föreningarna har också bebodda öar inom sina områden och ska ta med dem i sina kalkyler.

Ekonomi per hushåll/företag byggs upp i flera steg. Först är det en anslutningsavgift till stamkabeln på

9900 kr som betalas till kommunen. För detta får man allt material ända in till huset, fiber, dosor, brunnar och allt vad det heter. Även kostnaden för dokumentation. Sedan får föreningen 6000 kr av kommunen för arbetet med kanaliseringen. Det blir nämligen föreningen som ska ordna markavtal och upphandla grävarbetet och få tomrör på plats eller sjökabel. Föreningen söker statsbidrag på dessa kostnader. När man vet vad statsbidraget blir kan man ge kostnaden för grävning per hushåll. Bedömningen idag är att totalkostnaden för kunden blir 15-20 000 kr. Utöver detta får varje kund själv ta kostnaden för grävning inne på sin tomt.

Skärgården i en region

På landsbygden i Stockholms län går utbyggnaden långsamt. Man tror tydligen att det mobila nätet ska räcka till. Men på sommaren har det visat sig att det mobila nätet ofta är överbelastat. På många öar finns det bara delvis täckning och på andra håll ingen förbindelse alls.

En positiv sak är dock att länet år 2000 satsade på en utbyggnad av en fiberkabel i Stockholms skärgård, finansierad av "Rosengren-pengar". Trots tillgång till denna stamkabel som går iland på alla större öar har marknadskrafterna inte satsat på skärgården.

Skärgårdsföreningen SIKO driver ett projekt för att hjälpa fram ansökningar för spridningsnät på öarna. Flera föreningar har nu bildats genom skärgårdsbornas engagemang. Projekteringar har genomförts, man

har bedömt kostnader, tagit fram prislistor och värvat intressenter. Nu i mitten på juni 2013 ska länsstyrelsen besluta om statligt stöd till utbyggnaden av fyra spridningsnät, på Ornö, Runmarö, Möja och Ljusterö. Sammanlagt ansöker man om 80 miljoner kronor. Men det finns bara 30 tillgängliga. Så föreningarna lär få positiva men otillräckliga beslut till en början. Det blir att räkna om igen och prioritera. Det kan gälla att sänka kostnaderna med ökade egna arbetsinsatser, höjda anslutningsavgifter, eller kanske även att plocka bort de "dyraste" öarna.

Flera föreningar räknar nog med att göra en etappindelning och bygga ut även ett prutat projekt för att senare kunna återkomma med en ansökan till. Man har därför tackat nej till att sälja ut det nät man bygger till en operatör. För då lär det aldrig bli någon nästa etapp till de dyraste kunderna.

Ett exempel är föreningen på Möja. Här finns cirka 1500 fastigheter. Cirka 300 av dessa är anslutna till den ansökan om statsbidrag som är inlämnad. I Möja-föreningen ingår medlemmar på flera öar runt huvudön. Man tar in nya medlemmar fram till 1 augusti i år. Dessa har man lovat att hjälpa till fiberlösningar nu eller i en senare omgång. Men de som inte går med nu får säkert en dyrare lösning längre fram om de ändrar sig.

Bengt Almqvist

I Vi skärgårdsbor nr 4 2011 presenterades dessa tre skärgårdsområden och den aktuella situationen gällande bredbandsutbyggnaden.

Fiberkabel på gång, Möja ström

Foto: Eva Widlund.

ESIN och projekt SMILEGOV

Hettan dallrar. Det doftar timjan, kyndel och oregano. Jorden är precis så torr som den ska vara för att olivträden ska trivas. Ovanför hamnen Riva – ”Nya Hamnen” – ligger Sankta Irinas lilla kyrka kritvit mot den intensivt blå himlen. Jag tar en kaffe hos kapten Michelis och väntar på ”La pantoffla” – flakfärjan – som kommer när den kommer.

Allting står stilla. Tiden går.

Här finns ingenting att göra, ingenting att köpa och det finns inget internet. Det här är Thirassia, en liten ö med 268 invånare, fem byar och 21 kyrkor i Egeiska Havet. Ungefärligen lika stor som Arholma, Frösön eller Hönö är den en bit av en vulkan som rasade samman 1.600 f Kr och efterlämnade en trasig kantremsa med höga branter runt en fjärd stor som Kanholmsfjärden.

Mittemot Thirassia ligger Thira också känd som Santorini. Det är den största resten av vulkanen med tiotusen bo-

fasta och en halv miljon turister per år. Jag är här för att det är startmöte i projektet SMILEGOV som har till mål att 50 öar inom EU ska ta fram energiplaner med förslag på hållbara lokala satsningar.

ESIN ansvarar för en grupp små öar från Italien, Frankrike, Irland, Finland och Åland. En av dem skulle kunna vara Thirassia, som är en mycket mindre vulkanbit än Santorini. Hit kommer bara några få turister som tar sig iland i Korfos ”Gamla Hamnen”, badar och äter på en av två restauranger i den lilla hamnen. Inte många går de 270 trappstegen i hettan upp till byn 85 meter rakt ovanför.

Jag har gått tvärsöver ön, från en hamn till en annan, genom ett solstekt landskap med doftande berg, åsnor och enstaka mopeder med vänligt hälsande människor. Ön lider av att de traditionella näringarna – vinodling, stenhuggeri (pimpsten som bland annat användes för att fodra Suezkanalen), fiske och åsneuppföd-

ning – förändrats, av att befolkningen blir allt mindre med en skev åldersfördelning och obalans mellan könen, samt brist på förståelse från politiker i Aten och Bryssel.

Men Thirassia ger inte upp och väljer en helt annan väg än Santorini med utgångspunkt i principerna för hållbar utveckling. Med hjälp av den grekiska ö-organisationen DAFNI (ungefär som Skärgårdarnas Riksförbund) har ön gjort en energieffektiviseringsplan och söker nu EU-pengar för att förverkliga den. Planen omfattar ett gemensamt värmesystem för femtio hushåll, ny kommunal belysning, att kommunens bensinbilar byts ut mot elektriska bilar, två cykelutlåningsstationer med 20 cyklar vardera, nya cykelvägar och vandringsleder (hållbar turism), en avsaltningsanläggning för havsvatten, ett nytt avfallshanteringssystem med källsortering, en privatfinansierad vindpark, ett nytt elnät med kabel till Santorini, en elektrisk minibuss för kommunal trafik samt en finansieringsplan för alltihop.

Passagerarfärjan från Santorini går fem gånger i veckan. För bilar och cyklar finns den flatbottnade flakfärjan som jag av nyfikenhet väntar på. Den ägs och drivs av öborna tillsammans, är ström- och väderkänslig och har en tillåtande tidtabell. Jag ber kapten Michelis om en kaffe till och tänker att ö-bor måste vara både ö-vertänkta och ö-msinta.

*Kick off- möte på Santorini
med representanter från Italien, Frankrike, Irland, Finland och Åland.*

*Text och foto:
Christian Pleijel, Kökar*

Nationellt Skärgårdsforum

Det var några år sen sist. Glesbygdsverkets årliga nationella skärgårdsforum har varit vilande sen verket lades ner. Men i maj i år blev det äntligen av. Denna gång var det Tillväxtverket som bjöd in.

Syftet med detta skärgårdsforum är att skapa och upprätthålla ett forum för samråd och dialog mellan olika aktörer inom skärgårdsområdet. Målgrupp är ideellt engagerade aktörer (Skärgårdarnas Riksförbund), regionala tillväxtaktörer samt nationella myndigheter vars område ligger inom ramen för skärgårdarna och dess utveckling. Temat för årets

skärgårdsforum var *Sambällsplanering och medborgardialog* och det var förlagt till Tjörn i Bohuslän. Här deltog representanter för Tjörns kommun och Vrångö utvecklingsgrupp och berättade om samhällsplanering med hjälp av metoder som Cultural planning samt BID (Business Improvement Districts).

Mötet hölls i Nordiska Akvarellmuseets lokaler i Skärhamn. Vi välkomnades till "Möjligheternas ö" av Martin Johansen, kommunalråd i Tjörns kommun. Benita Nilsson, ordförande i kultur- och fritidsnämnden kunde berätta om ett exempel på möjlighe-

ternas ö. Vi fick höra om den långa resan från idé till invigning av ett konstmuseum i skärgårdsmiljö.

I juni 2000 invigdes museet. Verksamheten har sedan dess varit i full gång och utvecklats vidare. Museet samarbetar nära med de kulturpolitiska uppdragsgivarna Västra Götalandsregionens kulturnämnd, Statens kulturråd och Tjörns kommun. I det kommunala uppdraget ingår att marknadsföra kommunen, stärka kulturturismen och företagarna samt vara en kulturplattform.

Läs gärna mer på www.akvarellmuseet.org

*Deltagare på Nationellt skärgårdsforum 2013
ses här på bryggan till Akvarellmuseet i Skärhamn.*

Informationsrunda

Vid ett nationellt skärgårdsforum är informationsrundan en viktig del, där alla medverkande delger aktuell information kring specifikt kopplade skärgårdsfrågor inom respektive verksamhet.

Inför nästa strukturfondsperiod

Från den inbjudande myndigheten Tillväxtverket var det *Karin Hallerby* som välkomnade till årets skärgårdsforum. Vi fick också höra om det pågående programskrivningsarbetet i EU:s strukturfonder.

Samhällsplanering och medborgardialog i en skärgårdskommun

Tinna Harling, planarkitekt på Tjörn berättade om samhällsplaneringsmetoden Cultural planning som utgår från att hitta platsens själ/identitet och involvera medborgarna. Det gäller att ta tillvara samhällets kulturella resurser. Metoden innebär ett utforskande arbetssätt som leder till en handlingsplan. Vad visar du dina gäster? Vad är du stolt över? Vad finns och vad vill du göra?

Cultural planning

Lägg örat mot marken och lyssna!

Serviceprogram och mobiltäckning

Eva Sörell, Näringsdepartementet informerade om regionala serviceprogram. Varje län ska ta fram ett serviceprogram utifrån anvisningar från Tillväxtverket. Programmen ska börja gälla 1 april 2014.

Mobiltäckningen kan vara problematisk i skärgårdarna, det är vi alla väl medvetna om. PTS gör stickprovsmätningar på det mobila nätet samt arrangerar regionala dialogmöten. Man ska även samla in detaljerad information om hur utbyggnaden fortlöper och därmed göra en kartläggning.

Boverket

Hur blev det med strandskyddsbestämmelserna? Från Boverket kom *Ceginskas Kajentonas* och informerade om uppdraget att göra en konsekvensutredning kring strandskyddsbestämmelserna.

Trafikverket

Trafikverket har sex strategiska utmaningar, där vägar, järnvägar med mera är en del, berättade *Ulf Knape*. De gula vägfärjorna ingår här med sina 38 färjor i landet varav 13 finns i Västra Götalandsregionen.

Nytt tänkande

Hushålla med det som finns, tänk efter innan det byggs nytt.

Landsbyggsdepartementet

Gunilla Vannmer från Landsbyggsdepartementet berättade bland annat att Matlandet ska få nya pengar till utveckling av gastronomiska regioner.

Eskils devis genomsyrar arbetet

Att bruka utan att förbruka.

Havs- och vattenmyndigheten

Martina Liljegen pratade om att uppföljningen 2013 visar att miljömålen "Hav i balans samt levande kust och skärgård" inte kommer att uppnås inom utsatt tid. Havsplanering har startats upp för Västhavet, för Östersjön och för Bottenviken.

Bottenvikens skärgård

Göran Wallin från Luleå berättade om hur fem kommuner har jobbat fram en gemensam strategi för Bottenvikens skärgård, en sträcka på 40 mil. Strategin har varit ett stort stöd i det stora arbetet kring infrastrukturen.

Västra Götalandsregionen

Från regionen deltog *Anders Persson*. Det finns 17000 företag inom upplevelsebranschen och den växer hela tiden. Även Anders påtalade vikten av att leta efter det unika för varje plats.

Hemslöjdskonsulent *Susanne Harrysson* berättade om en omfattande verksamhet där barn och ungdomar är prioriterat område.

Ett tips om dan

365 saker du kan slöjda

Säker miljö till sjöss

Jonas Berg från den lokala Kustbevakningsstationen informerade om de olika uppdragen som ingår i sjööver-

vakning och räddningstjänst till sjöss; Miljöräddning, flygande besiktning, tillsyn av skyddade områden, brottsförebyggande verksamhet som tillsyn och alkoholkontroll till sjöss.

Skärgårdarnas Riksförbund

Bengt Almkvist presenterade SRF:s organisation med tematiska arbetsgrupper, medlemsföreningar från hela landet och en del personliga medlemmar.

Skärgårdsfakta

Imber Råbock, Tillväxtanalys visade en uppdaterad presentation av befolkningen på de bebodda öarna, drygt 32 000 öbor varav 60 % finns på västkusten.

BID – en modell för samverkan och lokal utveckling

Eva Bamberg, projektansvarig och *Jan Henning Pettersson* från utvecklingsgruppen på Vrångö berättade om hur man på ön med drygt 400 bofasta arbetat utifrån BID (Business Improvement District) för att stärka samhället och få fler helårsboende.

Apropå cykelturism

Om resan ska vara en del av upplevelsen ska upplevelsen vara en del av resan.

Destinationsutveckling i skärgårdsmiljö

Avslutningsvis berättade *Dennis Bederoff* från Tillväxtverket om Regeringens satsning på hållbara turistdestinationer för en internationell marknad. Det är ett omfattande program om totalt 60 miljoner kronor som genomförs under perioden 2012-2014. Fem destinationer har valts ut som piloter; Bohuslän, Kiruna, Stockholms skärgård, Vimmerby och Åre. De är alla attraktiva besöksmål som har kommit en bit på väg i sin internationalisering.

Eva Widlund

Tillväxtverket är en nationell myndighet som hör till Näringsdepartementet. Myndigheten har uppdrag inom entreprenörskap och regional tillväxt. Tillväxtverket ska underlätta förnyelse i företag och regioner och göra det enklare för företag. Arbetet ska bidra till en hållbar tillväxt.

Swedish Maritime Day 2013

*Gustav Hemming,
skärgårdslandstingsråd i Stockholm
deltog i samtalen.*

I början av april hölls Swedish Maritime Day 2013. Dagen var en sammanslagning av Stora Marindagen och Kustkonferensen och hade temat Hållbar Marin Kompetens – En Svensk tillgång att räkna med.

Marina och maritima sektorer

Under förmiddagen hölls ett antal föredrag kring marina och maritima sektorer utifrån ett samverkans perspektiv. Några av talarna var Lisa Emelie Svensson, Regeringens havs- och vattenambassadör, som berättade om Havsmiljö, maritim strategi och maritim innovation. Från Sjöfartstyrelsen i Danmark kom Morgens Schröder Bech och berättade om den danska maritima tillväxtplanen.

Förmiddagen avslutades med en paneldebatt kring "Utvecklingsmöjligheter för det maritima näringslivet". På <http://www.smd2013.se/> finns intervjuer med flertalet av talarna.

Kustkonferensen

Under eftermiddagen hölls åtta parallella sessioner; Teknik i framkant, Underleverantörer som gör avtryck, Vattenvägen – Infrastruktur med potential, Kustkonferensen, Offshore Energy, Havsförvaltning, Marin Bioteknik och Marina Livsmedel.

Mitt val föll på Kustkonferensen, som inleddes med ett föredrag om samverkan mellan båtindustrin och besöksnäringen. Det faktum att Stockholms och Bohusläns skärgårdar har pekats ut i den nationella turismstrategin för utveckling av nya exportmogna destinationer utvecklades i fördraget "Svensk skärgård på export".

Stefan Edman, författare och debattör, reflekterade över att en ren kust borde vara en självklarhet. Vem tar hand om allt skräp, bara i Bohuslän driver en kubikmeter skräp i land varje timme, året om?

Sessionen avslutades med en summering av Stefan Edman där han frågade Anders Olsson, redare och politiker i Strömstad och Gustav Hemming, Skärgårdslandstingsråd i Stockholm om alla parter som arbetar med kustturism drar åt samma håll. En sammanfattning av svaren torde vara att det finns en hel del kvar att göra när det gäller regelverk, samarbete och attityder.

Årets Skarpsill

Efter en lång rad föredrag och paneldebatter var det så dags för utdelningen av "Årets Skarpsill 2013" som delas ut av Kungsfenan, Swedish Seafood Award, ett av världens viktigaste fiskpriser för Hållbart Fiske och Maritim Gastronomi och som i år gick till Stockholms fiskmarknad, för initiativet att bidra till färskare fisk, ett mer hållbart fiske och bättre priser för konsumenterna och fiskarna.

*Text och foto:
Anetté Larm Johansson*

Ny färjeterminal invigd

Söndagen den 16 juni invigdes den nya färjeterminalen på Tuvesvik. Härifrån går nu personfärjan både till Gullholmen och till Kärnön. I och med detta slutar Kärnön färja att gå till Hälleviksstrand.

*Text och foto:
Anetté Larm Johansson*

Tidigare hamlade träd i en röjd betesmark.

Skärgårdsbönder i naturbetesmarkerna

Skärgårdarnas Riksförbund har under flera år samlat ett nätverk av skärgårdsbönder från hela landet till studiedagar. I maj kunde Skärgårds Leader arrangera en träff kring areella näringar. Denna gång på Gräsö och temat för träffen var "naturbetesmarker". Drygt tjugo djurhållare kom för att se och höra, träffas och bolla alla möjliga frågor som berör en skärgårdsbondes vardag.

Naturbetesmarker - ett ord att vrida och vända på. En betesmark i naturen. En mark påverkad av bete. Områden i naturen som traditionellt betades. Vi gör olika associationer. För de flesta handlar det om en varierad natur med magrare marker där inte jordbrukets maskiner kommer fram. Där djuren formar landskapet med mule, tramp och gödsling.

Eftersom naturbetesmarkerna ofta är magrare marker och djuren inte växer så fort, gäller det att få ihop ekonomin på annat sätt. Det sker genom miljöersättningar inom landsbygdsprogrammet. Det är ett system att ekonomiskt värdera arbetet med landskapsvården. Men vi tycker att reglerna har brister både i utformning och i tillämpning. SRF har därför i många år arbetat med att få bättre "skärgårdsanpassning" av systemet.

Gräsö i Roslagen

Ön ligger i Roslagen i Uppland, är ca tre mil lång och en halv mil bred, med ca 700 invånare. Gräsö är välkänd för sitt bevarade kulturlandskap. Det finns fortfarande många aktiva gårdar på ön. Men med gott om arbetstillfällen i land, så pendlar allt fler till andra jobb och antalet jordbruk minskar.

Restaureringsarbeten

Inger Abrahamsson och Christer Westerberg startade med en liten nötbosättning för tjugo år sedan och har med åren utökat till idag cirka 70 djur efter kalvning. Det har skett

genom att arrendera till mer mark och genom restaureringsprojekt av igenväxta gamla betesmarker under drygt tio års tid. Vi besökte ett av dessa områden, Krakskäret.

Genom landhöjningen, som i denna del av Sverige är ca 6 cm/100år, är den forna ön Krakskäret nu en del av en halvö inom Söderboda by. Tack vare en dålig väg och ett envist folk, har området fått vara ifred från annan exploatering, det är verkligen utmarker. Hela 14 gårdar har del i halvön och Krakskäret var viktigt både för bete och för vinterfoder. Det finns mer än 2000 träd som förr hamlats och det finns flera små hölador. Genom restaureringen blir nu landskapet bevarat och idag betar Ingers och Christers djur ca 100 hektar i området.

Sven-Olov och Johanna

Till mötet på Gräsö hade vi bjudit in två personer med särskilda intressen kring naturbetesmarkerna. Sven-Olov Borgegård är biolog med stort intresse för kulturlandskapsfrågor. Han har medverkat i flera olika projekt på Gräsö sedan 1990. Hans engagemang har stor del i att markerna på Krakskäret blivit ett restaureringsprojekt. Sven-Olov arbetar med Krakskäret åt Upplandsstiftelsen som är projektägare, Inger och Christer gör det praktiska röjningsarbetet och håller betesdjuren.

Johanna Sandahl är vice ordförande i Naturskyddsföreningen och deras talesperson i jordbruksfrågor. Hon följer på nära håll vad som sker på EU-nivå och i Sverige inom jordbrukspolitiken.

Vi tror att Naturskyddsföreningen och skärgårdsbönderna har många gemensamma intressen kring utveckling av vettiga regler för hävden av dessa magra betesmarker och vi hoppas på att utveckla det samarbetet mer framöver.

Se det gamla kulturlandskapet

Sven-Olov berättade att det många gånger är lättare att se det gamla kulturlandskapet i skärgårdarna än inne på slätten. Där sker fler större förändringar med vägar som flyttas, sammanläggning av gårdar och skiften. I skärgården styr landskapet starkare vad man kan göra och man kan fortfarande följa hur gårdarna brukades för flera hundra år sedan.

På Gräsö var de fuktiga ängsmarkerna mycket viktiga. Här skördades vass och säv med högt näringsvärde. Med landhöjningen har ny mark tillkommit, sälting, som var viktig för både slätter och bete. Många små hölador byggdes vid ängarna och det finns fortfarande ett sextiotial kvar i detta område. Det är kulturhistoria som hör ihop med markerna. Genom att bevara höladorna visar man helheten i ett traditionellt brukande. Även skogsbete var mycket viktigt då det gällde att hålla djuren undan innan ängarna skulle skördas.

Inger Abrahamsson på Gräsö framför en av de små höladorna.

Alla gamla ladugårdar på ön är ungefär lika stora och man hade lika många djur. Men man fick utnyttja sina marker olika hårt för att få ihop foder. På Gräsö har det varit mycket vanligt att hamla, eller tulla, träd. Man tog löv och torkade till foder. Speciellt värdefull var ask som sades ha högsta näringsvärdet. Tiden för hamling var oftast efter höskörd, då man såg hur mycket extra foder man behövde. I Söderboda utmarker slutade man att tulla så sent som 1973.

I de restaureringar som nu görs ingår att åter tulla träden i området. Man

får ta det varligt om det är längesedan det gjordes senast och vänta flera år mellan varje tullning.

Bra utförda restaureringar av betesmarker och slätterängar är en svår konst. Inger betonade att det är viktigt att vara tydlig med målsättningen innan man drar igång en stor restaurering. Man måste ha kunskaper om hur man vill ha det. Annars kan det bli mycket extra arbete efteråt.

Efter givande dagar på Gräsö var alla överens om värdet av att stimulera utbytet mellan skärgårdsbönderna. Ofta är man ganska ensam i sin vardag och det ger en inspiration att träffa andra som arbetar med liknande förutsättningar.

*Text och foto:
Anna-Karin Utbult Almkvist*

**Skärgårds
Leader**

En stödjande hand är bra när man ska ta sig över en våt sälting.

TRESKÄR – ett samarbetsprojekt mellan tre Leaderområden med skärgård

I projektet ska man

- Genomföra besök i varje Leader-område i syfte att identifiera utvecklingsbara besöksmål. Varje område visar vad det är bra på och vad de vill utveckla.
- Skapa dialog mellan skärgårdsområden i syfte att lära av varandra. Ge feedback till varandra genom att beskriva respektive områdes utvecklingsmöjligheter såväl för entreprenörer som för den offentliga sektorn.
- Skapa en lokal dialog mellan olika intressen; mellan myndigheter, organisationer och entreprenörer.
- Visa på skillnader i metoder för att tillgängliggöra och skapa trafik till besöksmålen i skärgården.

Hur skapar vi hållbar skärgårdsutveckling?

Den frågan ska man försöka finna svar på när tre Leaderområden besöker varandra under året. Idén till detta samverkansprojekt kom från Leader Närheten i Värmland. Syftet är att identifiera besöksvärden i varje Leaderområde för att utveckla och skapa fler marina besöksmål i våra skärgårdar. Genom inspiration och dialog vill man skapa lokala partnerskap för skärgårdsutveckling i respektive område.

Deltagande områden

Leader Närheten har idag Norra Vänerskärgården som en outnyttjad resurs. På de många öarna bor mycket få fastboende, även om det finns en del sommarstugor. Området är naturreservat och har idag ett lågt utbud av varor och tjänster, men har samtidigt stor potential att utvecklas för besökare och entreprenörer.

Leader Mare Boreale är ett Leaderområde som omfattar kuststräckan och skärgården i Skellefteå, Piteå, Luleå, Kalix och Haparanda kom-

muner. Utifrån områdets natur- och kulturvärden vill man öka kuststräckans attraktionskraft för såväl boende som besökare och näringsliv. Man vill kunna utnyttja Bottenvikens kust och skärgårds potential.

Leader Kustlandet bedriver landsbygdsutveckling utmed södra Sveriges ostkust från Norrköping i norr till Mönsterås i söder. Området bildades en gång av den lokala skärgårdsföreningen i syfte att utveckla kust- och skärgårdsområdet. Näringslivet domineras av naturbruk, tillverkning och turism. Området innefattar stora natur- och kulturmiljövärden av riksintresse. Kustlandet anser att brukande och bevarande går hand i

hand, att denna försiktiga balansgång utgör förutsättningen för landsbyggens fortlevnad och välbefinnande.

Skärgårdarnas Riksförbund som är en organisation för befolkningen i Sveriges skärgårdar deltar i projektet med sina trettio års erfarenhet av skärgårdsutveckling.

Vinterdagar i norr

Den första träffen gick av stapeln i slutet av mars i Mare Boreales område. Deltagare från Kustlandet och Närheten sammanstrålade med deltagare från Mare Boreale. Här fick gruppen uppleva några vackra vinterdagar i strålende sol med gnistrande snö och fantastiska isar. Verksamhetsledaren i Mare Boreale *Tina Nilsson* hälsade alla välkomna och så började en guidad busstur genom Luleå och Gammelstaden vidare till Brändön där middagen intogs i en stor kåta ute på isen. "Dinner on ice" har visat sig vara en lyckad satsning, där kylan inte avskräcker utan med varma overaller och renskinnsfällor ses detta som en exklusiv upplevelse. Att sedan få åka isväg ut till Hindersön var för många en helt ny upplevelse.

*Tina
Nilsson*

Under vistelsen fick deltagarna både höra om och själva pröva på hur man på olika sätt använder sig av sin unika natur och kultur inom besöksnäringen.

På den korta tid besöket varade hann man besöka tre av de fem kommuner som ingår i Mare Boreales område. Gruppen fick ändå se och höra om flera lyckade projekt i samtliga kommuner. Berättelsen om hur man till exempel har jobbat med att kvalitets-säkra och ursprungsmärka Kalix löjrom var intressant att få höra. Att dessutom få höra detta berättas just i Kalix av de drivande personerna i denna process gör det hela ännu mer intressant.

Behåll unikiteten!

Besöksnäringen är världens största industri och är självklart en viktig framgångsfaktor om man kan finna det som besökare vill få se och uppleva. Det som lockar besökare menar man här, det är naturen, äktheten, exklusiviteten, det handlar inte om för stora anläggningar utan det genuina.

Det första besöket av tre var över och deltagarna återvände var och en till sitt, fyllda av upplevelser och med nya kontakter med sig i bagaget.

Text och foto: Eva Widlund

MARE BOREALE

Leader Mare Boreale är ett Leader område som omfattar kuststräckan och skärgården i Skellefteå, Piteå, Luleå, Kalix och Haparanda kommuner.

Att åka på isväg var en spännande upplevelse för många. Med minibussar kunde sällskapet fara ut till Hindersön i Luleå skärgård. Övan poserar gruppen vid ett av vägskälen ute på isen. Snö, is, kåtor och pitepalt, de sinnliga upplevelserna minns man bäst. I Piteå har kommunen ordnat med en isslinga på 7 km ute på havsisen. Här såg vi många som åkte skridskor, spark eller promenerade i det vackra vädret. Några i gruppen provade på att åka långfärdsskridskor och sen bjöds det på pitepalt i den varma kåtan invid isen.

TRESKÄR – Vårbesök i den andra av tre skärgårdar

kustlandet
Norrköping, Söderköping, Valdemarsvik,
Västervik, Oskarshamn, Mönsterås

I början av maj, när våren precis hade anlänt, var det så dags för nästa träff i projektet Treskär. Denna gång sammanstrålade man i Småland och välkomnades av Kustlandet. Olika lokala skärgårdsföretag presenterade sin verksamhet under dessa dagar och det blev besök på flera olika öar, såsom Idö, Hasselö, Rågö och Missjö.

Västerviks kommun berättade om sin destinationsutveckling. Det blev tillfällen att bekanta sig med flera projekt även vid denna träff. Deltagarna fick till exempel höra om föreningen "Smaka på Tjust" vilken också hade anordnat en utsökt buffé med lokalproducerade varor, uppdukad på ett stort granitblock intill en vacker sjö med en klättervägg som bakgrund, eller var det möjligen tvärtom sjön som var bakgrunden?

Därefter blev det först en bussresa genom kustlandskapet och sen en båtresa som tog sällskapet ut i Sankt Anna skärgård där det blev ett strandhugg på ön Missjö. Turen gick sen vidare mot Mons skärgårdskrog, där ännu en skärgårdsbuffé i båthuset väntade. Vi kom till ett båthus som när det renoverades förädlades med en övervåning med lokaler för café och konferens.

Här blev det en presentation av värdparet om verksamhetens utveckling, hur man började som arrendatorer 1997 med en ganska sliten anläggning och fram till idag. Mycket har hänt och mycket jobb har lagts ner. Andra entreprenörer nickade instämmande, ställde lite frågor och ett utbyte av erfarenheter var igång.

Från Länsstyrelsen informerades även om hur man arbetat kring Samverkansplaner för ett BSPA-område, S:t Anna - Missjö i Östergötlands skärgård, vilket har klassats som ett särskilt värdefullt kust- och havsområde.

Vid dessa träffar deltar entreprenörer från besöksnäringen, representanter från turistbyråer, kommuner och länsstyrelser samt LAG-medlemmar från de tre Leaderområdena.

Treskär, tre skärgårdar i samverkan. Som ett avslutande pass vid denna träff fick deltagarna från de tre skärgårdarna tid att i mindre grupper samtala med varandra, vilket uppskattades mycket. I slutet av sommaren är det sen dags för det tredje och avslutande besöket - i den tredje skärgården.

*Text och foto:
Eva Widlund*

Gruppfoto: Anders Sandborg

Tack för denna gång! Nästa gång är det Leader Närbeten i Värmland som står på tur som värdar.

”Smaka på Tjust” - friluftsbuffé av lokala produkter, uppdukade på ett granitblock invid en klättervägg.

Efter en båttur i det sköna vårvädret fick deltagarna hör om livet på en ö i Sankt Anna skärgård, på temat *Hantverk och djurbållning*.

Gruppsamtal med deltagare från alla tre områden avslutade denna träff. *Hur går vi vidare med Treskär?* Vad förväntar sig de olika deltagarna få ut av denna samverkan?

”Utveckling av klätterturism” - Prova på klättring

Visa,
berätta
och
jämföra,
kontakter
knyts.

Foto: Anetté Larm Johansson

Flera projekt ...

Samverkan och produktutveckling i Bottenvikens skärgård och kustland

Ett samverkansprojekt i Bottenviken pågår under 2013, där tjugo företag från branscherna turism- och slöjd och konsthantverk från Leader Mare Boreales område deltar. Projektets mål och syfte är att stimulera företagen till samverkan och att utveckla nya produkter. I samband med Bottenvikens skärgårdsfest i Piteå senare under året kommer företagen tillsammans att presentera ett flertal nya produkter och samverkansformer.

Samverkan mellan dessa kategorier företagare har tidigare inte skett i denna omfattning. Projektet startade i september 2012 och kommer att pågå under 2013. De deltagande företagen har själva formulerat innehållet i projektet utifrån de givna ramarna. Två studieresor har genomförts och under återstoden av projektet kommer företagen att träffas och arbeta med produktutveckling och samverkan.

I januari genomfördes en studieresa till Abisko och Aurora Skystation. Syftet med den resan var att se hur STF (Svenska Turistföreningen) i Abisko använt norrsken för att utveckla en tredje säsong för turiststationen och hur lokala hantverkare – Ateljénord i Kiruna – använder norrskenet i sin produktion av hantverk, samt hur man samarbetar med försäljning i en gemensam butik.

Den andra studieresan gick till Skottland och Orkneyöarna. På Orkneyöarna har man lyckats kombinera turism och hantverk på ett bra sätt. Man använder också sina naturliga förutsättningar för att skapa turistisk attraktion. På Orkney finns fornlämningar som är 5000 år gamla och naturligtvis också lämningar från vikingatiden. Detta avspeglar sig i både hantverk och turistiska aktiviteter.

Whisky och öl har man också gjort till attraktioner.

Erfarenheterna från studieresorna ska användas i projektet för att inspirera till samverkan i Bottenvikens skärgård och produktutveckling. Några av konsthantverkarna fick faktiskt också frågan i samband med olika studiebesök om att eventuellt sälja produkter till Skottland.

*Göran Wallin
projektledare*

*Gruppen vid Stennes
ett av Orkneyöarnas
många fornlämningar.*

Foto: Bill Taylor

Till minne av en sann skärgårdsvän

Margareta Florén
1948 – 2013

Torsdag morgon den 23 maj slutade Margareta Floréns liv. Hon dog i sitt hem på Smögen, mitt i det västsvenska skärgårdslandskapets vackraste tid. Morgonregn och frisk sydväst, men ett snabbt vädterskifte till en eftermiddag med sol, molnfri himmel och klar luft. Havsluft.

Sjukdom tog hennes liv. Dagen innan hon dog hade jag suttit bredvid henne, sett hennes livskraft sina. Jag försökte rekapitulera allt roligt och meningsfullt vi gjort tillsammans. Det var mycket. Det mesta handlade om skärgårdens framtid. Nu finns hon inte mer, annat än i många minnen av stor mänsklighet, generositet och livsglädje.

Genom styrelsearbetet i Bohusläns Skärgårdsråd träffades vi en höst på Rossö 1983. Detta första möte blev början till djup vänskap och ett långt, gemensamt engagemang i många skärgårdsfrågor. Bland annat innebar det studieresor i de nordiska länderna för att se hur man där värnade den bofasta befolkningens behov och kultur. Bostadsfrågorna var alltid aktuella. Jag minns hur hon vid dessa besök greps av en stor sorg när hon jämförde med situationen på västkusten och på Smögen. Hemma tycktes inte politikerna bry sig om den nästan totala utförsäljningen av en hel kultur med bostäder och samhällsbygge.

På nordligare breddgrader besökte hon gärna ö-samhället där hon kunde uppleva att de starkt påminde om den kultur hon växt upp i på Smögen, om förhållandet till natur och medmänniskor. En grundläggande livskänsla, en erfarenhet och ett engagemang för hembygden som aldrig försvann trots den förnedring hon såg att Smögen och skärgårdskulturen utsattes för.

Margareta medverkade i ett av de första Leaderprojekten på Västkusten och lyfte fram idén om "Utposter". Det handlade om att använda de mest utsatta bostäderna längst ut i havsbandet som besöksmål. Väderöarna, Hållö, Pater Noster, Vendelsö, är genomförda exempel. På Hållö utanför Smögen upplevde hon stor livskänsla som gav henne livsmod, kraft och sinnesfrid, där sjöng hennes själ. Hon ville att andra också skulle kunna få ta del av allt detta.

I ett annat Leaderprojekt arbetade hon med ett program för ett marint resurscentrum på Smögen. Det an-

rika sillsalteriet skulle kunna restaureras och bli kärnan i en utåtriktad verksamhet, som skulle informera om allt som rörde hav, fiske, fisk, skaldjur och matlagning. Hon lyckades genom idogt arbete få bidrag och anslag för en mycket långtgående investering. Men den kom tyvärr aldrig till stånd. Den kommunala uppbackningen saknades. Man tycktes inte förstå det progressiva i hennes förslag. Sillsalteriet revs istället och platsen planerades för exklusiva fritidsbostäder. Delar av hennes förslag har istället genomförts på andra orter.

Margaretas egenskaper som människa präglades av ett oegennyttigt handlande, att se det allmännas bästa. Det innebar dock aldrig att familj och vänner åsidosattes. Alla kunde känna sig välkomna hos henne.

Hon kunde fånga stunden. En barfotapromenad i vårnatten på Avernakö, att från Hven se solen gå upp över rapsängar och ett vårskimrande Skåne, eller vandra runt bland flyttfåglar på Nidingen är starka minnen. Vid dessa tillfällen strålade hennes lycka och glädje över att få leva.

Vi är många som älskar henne, sörjer hennes bortgång.

*Hans Arén
Sydkoster*

Margareta Florén tillhörde pionjärerna i Skärgårdarnas Riksförbund. Som representant från Bohuslän bidrog hon på 1990-talet, starkt till att uppmärksamma effekterna av konkurrensen om fastigheterna i de bohuslänska kustsamhällena.

Vi som lärde känna Margareta vet att hon hade stor glädje i arbetet med skärgårdarnas frågor. Ett sista uttryck för detta visade hon med sitt förslag att som minne vid sin begravning, uppmuntra vänner att skänka ett bidrag till Skärgårdarnas Riksförbund.

Vi är djupt rörda och bedrade över denna omtanke om vårt arbete. Vi vill härmed tacka alla de som på detta vis hyllat Margareta. Det stöd SRF på detta vis fått innebär att vi kan öka våra ansträngningar kring hennes hjärtefrågor.

*Bengt Almkvist
Ordförande i SRF*

Alla generationers ö – på skärgårdsmöte i Finland

Under två dagar samlades öbor och skärgårdsaktiva till seminariet Alla generationers ö. Mötet hölls i Nagu, Finland den 19-20 april och arrangerades av FÖSS, Finlands öar RF – Suomen Saaret RY.

Digital utveckling

Fredagen, som hade digitala förtecken, inleddes med välkomsttal av riksdagsledamoten Mikaela Nylander, ordförande för Skärgårdsdelegationen. Mikaela var inte på plats utan hade sänt en inspelad hälsning. På plats, var de i ESIN sammanhang kända personerna, FÖSS ordförande Tiina Johansson och Byaombudet för Egentliga Finlands Byar rf Pia Prost, som hälsade alla välkomna.

Förmiddagen ägnades åt skolfrågor och Antti Huttunen, distansundervisningens koordineringsprojekt EKO, inledde med att berätta om distansundervisningen i skärgårdens många möjligheter. En teknik som i dag bland annat nyttjas på mindre skolor och för speciella ämnen. Anttis med fleras presentationer finns att läsa på www.foss.fi/finlands-öar/meddelanden/2013-04-29/

Själv fick jag berätta om det arbete vi gör i SRF när det gäller Skärgårdsbarnens skolor.

Virtuell äldrevård

Efter lunch fick vi en historisk tillbakablick om hur, på initiativ av bland andra Lyckoslanten, Åboland

Pia Prost, känd från ESIN, pratar på årsmötet.

fick sina Hälsobåtar. På ovanstående hemsida finns en mängd bilder på hur det gick till på den tiden.

Sedan fick vi en fantastisk genomgång av projekten kring klinikbilen Mallu. En klinikbil som möter upp på fasta punkter och som kan ta hand om enkla åkommor och provtagningar. Eftermiddagen avslutades med ett projekt där man prövat virtuell äldrevård i kombination med hemtjänst.

Kvällen avslutades med en fest på Gästgiveri Martha, där fler öbor slöt

upp. God mat, dragspelsmusik och allsång inramade en gemytlig middag. Men innan dess hölls FÖSS sitt årsmöte där man bland annat bestämde att man skulle arbeta vidare kring skolgång och äldreomsorg.

Aktuella skärgårdsfrågor

Lördagen, Ö-dagen, inleddes med presentationer från de olika skärgårdsområdena, med allt från vikande befolkningsunderlag, nedläggningshotade skolor och driva egna äldreboenden. Beskrivningarna kändes igen. I sammanhanget fick jag berätta om angelägna frågor för SRF och ESIN.

Seminariet avrundades med Eero Uusitalo, Byaverksamheten i Finland och juristen Karolina Valonen. Karolina berättade om Skärgårdslagen, www.tem.fi/skargard, som är ett stadspolitiskt, ett landsbygdspolitiskt och ett skärgårdspolitiskt åtgärdsprogram för åren 2012–2015.

Så var två intensiva dagar slut och efter en trevlig rundvandring i Åbo guidad av Pia Prost vände jag så åter väster ut.

Text och foto: Anetté Larm Johansson

Öbor slöt upp på kvällens fest på Gästgiveriet Martha.

Skärgårdsintresserade

Det finns många intressanta och informativa skrifter om vår svenska skärgård. Flera medlemsblad kommer ut regelbundet och läggs på SRF:s hemsida. De flitigaste är Öktuellt från Luleå skärgård, Bränningen från Söderhamns skärgård, Medlemsbladet från Blidö-Frötuna skärgård, Nämdö Nu från Nämdö samt Ö-bladet från Vinön i Hjälmarén.

Fick i dagarna **MEDLEMSBLADET** från Blidö-Frötuna skärgårdsförening med bland annat ett reportage från Söderöra, en presentation av ön både historiskt och i nutid, skrivet av välkända Söderörabon Barbro Nordstedt.

I detta nummer kan man även läsa om den omdiskuterade trafikupphandlingen i denna del av skärgårdssverige, om hur isrännor isolerar skärgårdsbor, om hur det utökade strandskyddet har fått oanade följder samt om en invigning av en ö-krog på Tjockö.

Bränningen är en annan fin skrift som kom till redaktionen häromdagen. Här kan man läsa om hur skärgårdsföreningen ingår i ett samverkansprojekt med skolor i Söderhamn, där eleverna arbetar fram en fotoutställning på temat "Söderhamn som sjöstad". Under en båttur till Enskär blev eleverna guidade av SRF:s Lennart Andersson. Fotoutställningen ska vara på skärgårdsföreningens fiskarium Gäddan i september.

Äntligen kommer nu den nya uppdaterade och utökade utgåvan av den stora boken om **SVERIGES ÖAR**. Den första utgåvan kom 2005 och nu i början av sommaren 2013 kommer en omarbetad, utökad och aktualiserad utgåva.

"Sveriges öar" är den mest uttömmande bok som skrivits om landets bebodda öar. Här finns alla geografiska fakta som gör den till en praktisk guide, och samtidigt en reseskildring fylld med människoöden och miljöbeskrivningar. Det är fyrahundra öar med året-runt-boende som skildras i boken men det finns även med en framställning av de 800 övergivna öar som finns i de svenska vattnen. Även om dessa ger författaren Anders Källgård en historik i personlig form.

Medlemskap en möjlighet för alla

Skärgårdsintresserade

För alla som värnar om skärgården som ett levande samhälle året om finns flera möjligheter till engagemang, personlig medlem i SRF eller medlem i en regional förening eller medlemskap på båda planen.

Personlig medlem

För den som engagerar sig i skärgårdsfrågor i stort eller smått går det bra att bli personlig medlem i Skärgårdarnas Riksförbund.

För att få medlemskap betalar du in avgiften på 200 kr till bankgiro 766-0525 alternativt plusgiro 85 86 60-4 och uppger namn, adress och e-postadress.

Du får då diverse information kopplat till olika skärgårdsfrågor till din e-postadress och till din postadress kommer fyra nummer per år av tidningen Vi skärgårdsbor.

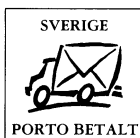
Regionala föreningar tillsammans i ett riksförbund Skärgårdarnas Riksförbund har fjorton regionala medlemsföreningar, varav två föreningar i sin tur är en paraplyorganisation av flera skärgårdsföreningar. Det är Bohuslans skärgårdsråd som omfattar föreningar utmed en lång kuststräcka samt SIKO i Stockholms skärgård.

Riksförbundet har även en förening SURF som riktar sig till ungdomar och unga vuxna. Detta är en nationell förening. Dessa femton medlemsföreningar är basen i Riksförbundet för Sveriges skärgårdar, SRF.

Information om medlemsföreningar finns på SRF:s hemsida, se medlemsföreningar.

www.skargardarna.se

Eva Widlund

Krångliga adresser kan bli enklare

Adresser ska vara enkla så folk kan komma ihåg dem och de ska vara logiska. Jag tänker på när en postadress ska omfatta ett stort område, när öar har postadress till en större ort på fastlandet. Inte undra på om det blir fel ibland. För några år sedan fick gräsöborna ett eget postnummer och kunde skriva 742 97 Gräsö i stället för 740 71 Öregrund. Tänk så bra! Fler har försökt men det är inte så lätt att få igenom ändringar. Det har även med en identitet att göra, bor man på en ö eller i en by så är man ju en öbo eller bybo och då stämmer det inte med ett namn på en stad i adressen.

Även hemsidesadresser och e-postadresser kan vara knepiga att få rätt. Egentligen ska man kunna använda å, ä och ö numera i sådana adresser, men det är inte många som gör det.

Skärgårdarnas Riksförbund har haft långa adresser som har blivit fel ibland, någon bokstav har saknats och då kommer inte meddelandet fram till mottagaren. Därför har förbundet nu skaffat nya adresser, men de gamla kommer att fungera parallellt under en övergångstid. Det blir både nytt domännamn och nya e-postadresser.

För kontakt med Skärgårdarnas Riksförbund – info@skargardarna.se
eller använd de tidigare personliga adresserna fast nu med @skargardarna.se

Redaktionen på Vi skärgårdsbor önskar alla en trevlig sommar och vill gärna få tips om vad som kan vara med i kommande nummer av tidningen. Hör av er till redaktionen – på den nya adressen, redaktionen@skargardarna.se

Eva Widlund

SKÄRGÅRDARNAS RIKSFÖRBUND

De bofasta skärgårdsbornas riksorganisation

Våra medlemsföreningar

Bohusläns Skärgårdsråd

Hvens Byalag

Blekinge Kust- och Skärgårdsförening

Smålandskustens Skärgårdsförening

Östergötlands Skärgårdsförening

Visingsörådet

Vinöns Kultur- och Hembygdsförening

Sörmlands Skärgårds Intresseförening

SIKO Skärgårdens Intresseföreningars
Kontaktorganisation (Stockholm)

Gräsö Skärgårdsråd

Söderhamns Kust- och Skärgårdsförening

Hemsö Skärgårdsförening

Holmöns Utvecklingsforum

Luleå Skärgårdsförening

SURF Skärgårdens Ungas Riksförening

Läs mer om våra föreningar på bemsidan
www.skargardarna.se

Hemsköborna ...om skärgårdens alla undersköna sidor!

Originalserie av Anders Persson & Thomas Norberg/Coopriat 2013

